

EXPOSICIÓ

SAR DE NYA

L'ILLA
MEGALÍTICA

Dossier de premsa

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Nota de premsa

El Museu d'Arqueologia de Catalunya inaugura l'exposició internacional "Sardenya: l'illa megalítica", un viatge fascinant a la descoberta de la prehistòria sarda

- L'exposició mostra la singular civilització nuràgica de Sardenya, predominant des del Neolític fins ben entrada l'edat del ferro.
- La mostra presenta més de 200 objectes arqueològics excepcionals procedents de diversos museus sards, encapçalada per un dels gegants de la necròpolis de Mont'e Prama a Cabras.
- És la primera vegada que es presenta una gran exposició de la cultura nuràgica fora d'Itàlia, que constitueix una gira internacional.
- "Sardenya: l'illa megalítica" es podrà visitar del 16 d'abril fins al 2 de novembre a la seu de Barcelona del MAC.

Laconi – Menhir di Gedillis. Autoria: Nicola Castangia

Exposició promoguda per la Fundació Mont'e Prama, –amb finançament de la Regió Autònoma de Sardenya, "Gran projecte Mont'e Prama"–, en col·laboració amb el Ministeri de Cultura de la República italiana– Direcció General de Museus, la Direcció Regional de Museus Nacionals de Sardenya, el Museu Nacional de Cagliari i el municipi de Cabras, es reconeix també la col·laboració de l'Ambaixada d'Itàlia a Madrid, el Consolat General d'Itàlia a Barcelona, i l'Institut Italià de Cultura de Barcelona. L'organització general ha estat a càrrec de Villaggio Globale International

L'illa de Sardenya és la segona més gran de la Mediterrània, un enclavament únic i estratègic que ha jugat un paper essencial en l'intercanvi entre civilitzacions al llarg de la història. Testimoni, fa milers d'anys, de cultures originals i civilitzacions que han deixat estructures monumentals úniques que caracteritzen el paisatge sard d'avui, aquests vestigis han fascinat i desafiat moltes generacions que han provat d'interpretar el seu significat. La nova exposició temporal "Sardenya: l'illa megalítica" vol mostrar la riquesa i la diversitat del megalitisme sard, i, alhora, donar a conèixer les formes de vida, els costums i les creences de les comunitats que el van edificar, entre elles, l'enigmàtica civilització nuràgica. Una gran mostra internacional que per primera vegada arriba a Catalunya i es podrà veure al Museu d'Arqueologia de Catalunya, a la seva seu de Montjuïc (Barcelona), del 16 d'abril al 2 de novembre.

Durant el neolític i les edats del bronze i del ferro (V-I mil·lenni aC), a Sardenya s'hi van desenvolupar originals civilitzacions prehistòriques i protohistòriques que hi van deixar empremtes importants en forma de megàlits i altres grans construccions en pedra, com ara els edificis en forma de torre coneguts com a "nurags", que s'erigeixen a l'illa i marquen profundament el seu paisatge.

"Sardenya: l'illa megalítica" presenta un conjunt d'objectes arqueològics excepcionals, conservats en diversos museus de l'illa i trobats en diversos llocs i localitats, com ara estatuets femenines associades al culte neolític de la deessa-mare, petits exvots de bronze que representen personatges de la civilització nuràgica, o un dels enigmàtics gegants de pedra de la necròpolis de Mont'e Prama (850-750 aC), que alguns consideren les primeres escultures exemptes de la Mediterrània occidental. La immersió en la cultura nuràgica és total i és per això que la mostra s'acompanya de maquetes i reconstruccions en 3D, que permetran als visitants explorar molts racons i paisatges de l'illa.

El MAC ha participat en l'adaptació del projecte assumint el disseny i la producció museogràfica que es presenta a la seva seu de Barcelona. Aquesta mostra temporal s'emmarca en la política d'exposicions del museu, centrada a presentar temes al voltant de les civilitzacions de l'antiguitat relacionades amb les terres que actualment constitueixen Catalunya.

L'exposició s'estructura en sis àmbits: el primer megalitisme, un fenomen que es produeix de manera independent en diferents parts del món i en diverses èpoques, i consisteix en l'ús de grans pedres; els nurags, monuments antics misteriosos que han caracteritzat el paisatge sard durant mil·lennis; les tombes dels gegants, més de 800 sepultures col·lectives que s'han documentat arreu de l'illa; els santuaris, dedicats al culte de l'aigua, com ara fonts i pous sagrats; el capvespre del megalitisme amb la l'aturada de la construcció dels nurags a partir dels segles XII-XI aC i la necròpoli de Mont'e Prama; i l'herència nuràgica, amb la reocupació de les estructures nuràgiques durant l'època romana i l'edat mitjana.

El mite i llegenda han travessat sovint camins amb la història en interpretar les civilitzacions antigues sardes, comunitats sense una estructura estatal i sense rastres d'escriptura, que són avui el focus d'estudis, excavacions i recerca. Són molts els enigmes que encara envolten la civilització nuràgica, com ara la seva organització i estructura interna, especialment abans dels inicis de l'edat del ferro (s. X-IX aC.). Generalment, es pensa que era una societat organitzada en clans, dirigits per una mena de caps tribals, que, al seu torn, s'inserien en estructures de poder d'abast territorial més gran, sempre articulades al voltant dels nurags.

La mostra vol acostar l'illa del cor del Mediterrani a Catalunya i genera un diàleg a la vegada que proposa debats i reflexions al voltant d'enigmes del passat que encara no s'han resolt. Els dòlmens sards es van crear com a monuments per ser vistos? La deessa-mare com a figura de cultura també s'ha trobat en altres punts de la Mediterrània, es tracta d'una veneració conjunta? Quina era la funció dels nurags?

Els espectaculars gegants de Mont'e Prama

Sense dubte, uns dels monuments més singulars de Sardenya són les escultures de pedra més de 2 metres conegudes com a gegants. La necròpolis de Mont'e Prama, a la localitat de Cabras, constitueix un dels monuments més singulars de l'edat del ferro a Sardenya. El jaciment va ser descobert l'any 1974, i, d'aleshores ençà, ha estat objecte de diverses campanyes d'excavació, que encara no han finalitzat. S'hi han documentat al voltant de cent vint-i-cinc tombes, la major part d'homes joves, probablement membres d'un mateix grup parental, i amb traces d'haver desenvolupat una intensa activitat física. La necròpolis ha lliurat també un espectacular conjunt d'estàtues de pedra, de més de dos metres d'alçada, i diversos models de nurags i de betils. Es creu que les estàtues estaven s'aixecaven en una àrea immediatament adjacent a la necròpoli, configurant una mena de via sacra. La datació de les estàtues oscil·la entre els segles X-VIII aC. Per això, hi ha qui les considera les estàtues exemptes més antigues de la Mediterrània occidental. Els experts divergeixen en la seva interpretació. Alguns consideren que representen els guerrers enterrats a la necròpolis. D'altres creuen que evoquen avantpassats mítics o herois divinitzats. Finalment, hi ha qui opina que el monument podria commemorar un fet important de la història de la comunitat que el va construir. Al MAC s'hi podrà veure un d'ells, Manneddu, considerat un boxejador (il pugilatore).

Una exposició de caràcter internacional

"Sardenya: l'illa megalítica" és una mostra d'una gran qualitat que ja ha passat per quatre prestigiosos museus europeus: el Museu de la Prehistòria i Protohistòria de Berlín (Alemanya), l'Hermitage de Sant Petersburg (Rússia), el Museu Arqueològic de Tessalònica (Grècia) i el Museu Arqueològic Nacional de Nàpols (Itàlia).

Presentació

Des del Neolític fins a l'edat del ferro, a l'illa de Sardenya es van desenvolupar originals civilitzacions prehistòriques que hi van deixar empremtes monumentals en forma de megàlits i altres grans construccions en pedra, com ara els anomenats nurags, que esquitxen la geografia de l'illa i en marquen profundament el paisatge.

L'exposició vol mostrar la riquesa i la diversitat del megalitisme sard i, alhora, evocar les formes de vida, els costums i les creences de les comunitats que el van edificar, entre elles l'enigmàtica civilització nuràgica.

Organitzada en col·laboració amb diversos museus i institucions sards, la mostra presenta un conjunt d'objectes arqueològics excepcionals, com ara estatuetes femenines associades al culte neolític de la deessa mare, petits exvots de bronze que representen personatges de la civilització nuràgica, o un dels enigmàtics gegants de pedra de la necròpolis de Mont'e Prama, que alguns consideren les primeres escultures exemptes de gran format de la Mediterrània occidental.

Dorgali - Villaggio nuragico Serra Orrios. Autoria: Maurizio Cossu

Àmbits de l'exposició

L'exposició s'estructura en sis grans àmbits, distribuïts en dues sales consecutives a la planta baixa del museu.

El primer megalitisme

El megalitisme és un fenomen que té lloc de manera independent en diferents parts del món i en diverses èpoques i consisteix en l'ús de grans pedres: d'aquí ve el nom de *mégas*, és a dir, 'gran', i *lithos*, 'pedra' (en grec antic). Té un significat principalment social, adreçat a donar visibilitat als monuments de culte i funeraris.

A Sardenya, els primers testimonis es remunten al Neolític mitjà (mitjan cinquè mil·lenni aC). En el mateix període es poden trobar manifestacions semblants a l'Europa occidental, especialment als Pirineus i als territoris atlàntics.

Entre els primers monuments megalítics sards es troben les tombes circulars amb cista central, sobretot al nord-est de l'illa, com a la necròpolis de Li Muri de Arzachena, de cap al 4000 aC, amb sepulcres delimitats per un anell de pedres clavades a terra.

El veritable megalitisme es manifesta amb els dòlmens, monuments funeraris generalitzats des del Neolític recent sard (quart mil·lenni aC).

Sennori - Domus de Janas dell'Orto del Beneficio Parrocchiale.
Autoria: Nicola Castangia

Presenten dos o tres blocs de pedra que formen la paret d'una cambra i la coberta. Arreu de l'illa n'hi ha entorn de 240, de diferents tipus: simples, coma Alzoleda di Luras; de corredor, com a Motorra di Dorgali, o de galeria, com a Ladas di Luras. Fins i tot alguns hipogeus o enterraments excavats a la roca i coneguts com a *domus de janas* apareixen monumentalitzats amb un corredor dolmènic.

Els nurags

Més que qualsevol altre monument antic, els nurags han caracteritzat el paisatge sard durant mil·lennis. Es calcula que n'hi ha uns 7.000, construïts durant l'edat del bronze, entre el 1800 i el 1150 aC, com a màxima expressió arquitectònica d'una de les civilitzacions protohistòriques més originals i complexes de l'antiga Mediterrània, el fruit de l'experiència megalítica mil·lenària.

Es troben arreu de l'illa, des de les zones de costa, com Baleri di Tertenia i Sant'Imbenia de l'Alguer, fins a les zones internes i a les muntanyes, com Ruinas di Arzana. Els nurags arcaics o de corredor apareixen entre el 1800 i el 1500 aC. Prenen la forma de plataformes de planta el·lipsoïdal, quadrangular, triangular o irregular i disposen de corredors, nínxols, escales i cambres simples o múltiples.

Els nurags clàssics o *detholos* (coberts per una falsa cúpula) van començar a estendre's entre el 1500 i el 1150 aC. Els més difosos

Su Nuraxi de Barumini. Autoria: Nicola Castangia

són torres troncocòniques de planta circular i diverses plantes, fetes de paret seca, amb blocs més grans i irregulars a la base i més petits i regulars a dalt. Sovint, al seu entorn van sorgir assentaments més o menys extensos, com els de Su Nuraxi di Barumini i Seruci di Gonnessa.

Les tombes dels gegants

Les tombes de gegants, els monuments funeraris més característics de la civilització nuràgica entre el 1800 i el 1000 aC, són sepultures de caràcter col·lectiu per allotjar centenars de difunts de qualsevol edat, gènere i grup social. Se n'han documentat més de 800, però el nombre podria ser superior. Es consideren hereves directes de les galeries i els sepulcres de corredor megalítics de l'edat del coure.

Vistes des de dalt, les tombes de gegants revelen un esquema planimètric que recorda un cap boví. Disposen d'una cambra sepulcral rectangular que pot superar els 25 metres de llargada, d'alçària i uns 15 m de llargada tancada per un sostre de tipus dolmènic. La part externa posterior té forma absidal i la cambra està coberta per un túmul de terra. A la cambra s'hi accedeix a través d'una obertura lateral i una petita porta dona a l'exedra, un espai semicircular descobert que té una façana monumental i un gran banc per seure. Sovint, davant de les tombes de gegants s'hi troben també un o més petits monòlits i, a vegades, betils antropomorfs, possibles representacions de divinitats.

Dorgali - Tomba dei Giganti S'Ena'e Thomes. Autoria: Maurizio Cossu

Els santuaris

Els espais de la religiositat nuràgica estaven dedicats al culte a l'aigua i es van estendre sobretot a partir de l'edat del bronze recent (segle XIV aC), un moment de canvis socials i polítics, per assolir l'esplendor a principis de l'edat del ferro (segles X-VIII aC). També eren llocs de trobada comunitària i tribal, tant en l'àmbit local com regional o insular. Els pous sagrats eren els llocs de devoció més habituals. Estaven compostos per una part externa amb un porxo de sostre a doble vessant fet de fusta o pedra. Podien tenir una cambra circular coberta amb falsa cúpula (*tholos*) i una part subterrània, amb una escala que porta a un altre *tholos* amb l'aigua sagrada, com a ls Pirois di Villaputzu, Sa Brecca di Tertenia o Sa Testadi Olbia. El de Santa Cristina di Paulilatino és un exemple de solucions arquitectòniques d'una perfecció extrema.

Serri - Pozzo Sacro Nuragiodi Santa Vittoria. Autoria: Nicola Castangia

Les fonts sagrades tenien la mateixa arquitectura que els pous sagrats però l'aigua es recollia de la que brollava en superfície. A l'atri de Su Tempiesu di Orune s'ha conservat part de la coberta a doble vessant.

Els temples de tipus *megaron*, amb planta rectangular o absidal, com a S'Arcu'e Is Forros di Villagrande Strisaili, sembla que tindrien un origen comú amb els de l'Egeu.

Els altars i les piques per a ofrenes, com els de Su Mulinu di Villanovafranca i Su Monte di Sorradile, són semblants a les torres i les fortaleses nuràgiques. A vegades, els nurags es van transformar en llocs de culte, com a Nurdole di Orani.

El capvespre del megalitisme

L'aturada en la construcció de nurags a partir dels segles XII-XI aC revela una crisi en l'estructura social i territorial. Durant la primera edat del ferro (segles X-VI aC), comencen a sorgir grups que destaquen i conformen les primeres aristocràcies.

Els nurags mostren signes de decadència, però la majoria continuen en funcionament i algunes estances es converteixen en llocs de culte, com a Su Mulinu di Villanovafranca, o són totalment transformades, com a Nurdole di Orani. No obstant això, hi ha una rica producció de nurags en miniatura de pedra, ceràmica o bronze. Alguns poden ser altars per a rituals col·lectius, situats al centre de les cabanes de reunió o d'assemblees comunitàries.

Els poblats creixen, augmenten els que no estan connectats amb nurags i apareixen nous tipus d'habitatges, com ara les cases amb pati interior. D'altra banda, els grans sepulcres col·lectius sense ser abandonats del tot donen pas a enterraments individuals en petits pous circulars o en cistes lítiques. La cultura megalítica mil·lenària que va caracteritzar l'arquitectura de la Sardenya prehistòrica està conclouent el seu camí.

Villanovafranca - Nuraghe Su Mulinu. Autoria: Nicola Castangia

L'herència nuràgica

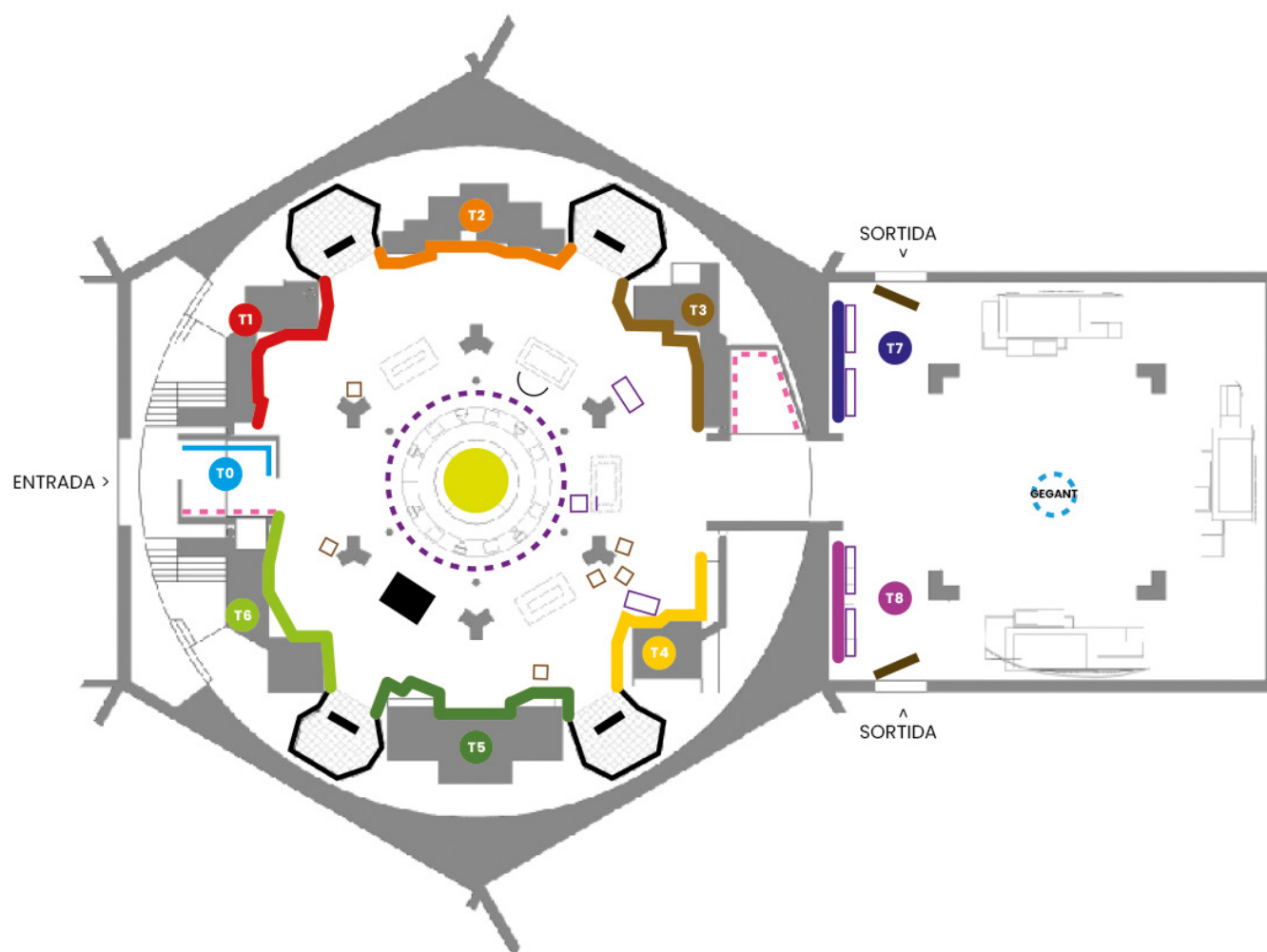
Els canvis socials de l'edat del ferro no van esborrar l'herència de la civilització nuràgica i la vida va continuar en molts nuclis fins i tot en època púnica, romana i medieval, però amb canvis en l'arquitectura i els objectes en ús. Entre els segles IX i VIII aC, sorgeixen al llarg de les costes sardes assentaments de mercaders fenicis que compartien espais de vida amb la gent local, com a Tharros di Cabras, i de culte, com a Antas di Fluminimaggiore.

Les coses canvien al segle VIaC, quan l'illa entra en els objectius expansionistes de Cartago. Un primer intent de conquesta és rebutjat l'any 540 aC, però cap al 509 les costes sardes estan sota el control púnic. Els intents per foragitar els cartaginesos seran en va, fins que, per mor de la revolta dels mercenaris púnics els anys 238-237 aC, Sardenya passarà a les mans de Roma. Tot i això, certs elements del substrat cultural continuaran vius, com ara el culte al Sardus Pater (el Pare Sard), venerat en temples com el d'Antas i representat en monedes i figuretes. Les fonts històriques i epigràfiques romanes també presenten una rica onomàstica prellatina de tradició nuràgica. L'herència ancestral persisteix fins a l'alta edat mitjana, com ho demostra una carta del papa Gregori el Gran de l'any 594, on es queixa que els muntanyencs de Sardenya continuen adorant pedres i fustes. Un cop més, torna a sorgir el llegat de la mil·lenària cultura megalítica que encara avui caracteritza el paisatge de Sardenya.

Fluminimaggiore - Tempio di Antas. Autoria: Nicola Castangia

L'exposició. Plànol

Trams de l'exposició

■ 0	■ Àmbit 3. Les tombes de gegants
■ Àmbit 1. El primer megalitisme	■ Àmbit 4. Els santuaris
■ Àmbit 1. El primer megalitisme	■ Àmbit 4. Els santuaris
■ Àmbit 2. Els nurags	■ Àmbit 5. El capvespre del megalitisme
■ Àmbit 2. Els nurags	■ Àmbit 6. L'herència nuràgica
■ Àmbit 3. Les tombes de gegants	

Exposició
SARDENYA. L'ILLA MEGALÍTICA

“Sardenya: l'illa megalítica” en 6 peces

1. Escultura d'*il pugilatore* (el boxejador)

Calcària

Necròpolis di Mont'e Prama (Cabras, Oristano)

900-700 aC

Musei Civico G. Marongiu, Cabras

2. Cèrvol (pròtom de vaixell en miniatura)

Bronze

Sardenya

Segles IX-VIII aC

MiC – Direzione Regionale Musei Nazionali Sardegna - Museo Nazionale
Archeologico ed Etnografico G. A. Sanna di Sassari

3. Figureta masculina

Bronze

Abbasanta (Oristano)

Segles X-VII aC

MiC – Musei Nazionali di Cagliari

4. Guerrier amb dos escuts

Bronze

Santuario di Abini (Teti, Nuoro)

1000-800 aC

MiC – Musei Nazionali di Cagliari

Se sap que al santuari d'Abini di Teti (Nuoro) es van trobar nou exemplars *de guerrers de quatre ulls*.

És possible que representin *herois* o guerrers rituals. Tenen elements anatòmics i parafernàlia que se solen repetir: quatre braços, dos escuts i dos estocs. Porten una túnica i una cuirassa/armadura i a la cara el que podria ser una màscara cerimonial amb quatre ulls.

5. Dona asseguda amb infant

Bronze

Santuario di Santa Vittoria (Serri, Província del Sud de Sardenya)

1000-800 aC

MiC – Musei Nazionali di Cagliari

Hi ha molt pocs exemples d'estatuetes nuràgiques de bronze que representen dones assegudes: sempre sostenen un nen o un jove als braços o sobre la falda. S'han interpretat com a mares, però iconogràficament recorden la *Mater Matuta* de la Itàlia preromana, és a dir, la Deessa Mare del matí o de l'alba, protectora del naixement.

6. Nau en miniatura

Bronze

S'Arcu e is Forros (Villagrande Strisaili, Provincia di Nuoro)

1000-700 aC

MiC – Direzione Regionale Musei Nazionali Sardegna – Museo
Archeologico Nazionale G. Asproni di Nuoro

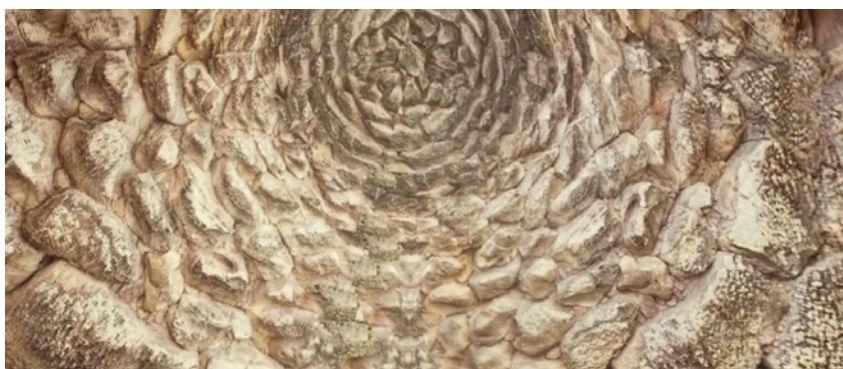
De les anomenades barquetes, reproduccions en miniatura d'embarcacions reals, n'hi ha més de cent cinquanta en bronze i centenars en ceràmica. S'oferien com a ofrenes i s'utilitzaven com a llums d'oli a l'interior dels santuaris. Acostumen a portar un arc en forma d'animal totèmic (vaca, cérvol, etc.). Al centre i al llarg de les vores tenen torretes de diferents formes, que poden representar estructures nuràgiques, éssers humans, aus, gossos, carros i jous de bous.

Un viatge virtual al present i passat sard

Els objectes arqueològics són el testimoni imprescindible per acostar-nos a la cultura sarda i el seu passat mil·lenari. Però sense marxar de Barcelona, la mostra es complementa amb imatges de gran format per endinsar-nos en els paisatges únics i pintorescos que defineixen la segona illa més gran de la Mediterrània.

L'exposició també compta amb recursos audiovisuals que ens ajuden a desxifrar i aprofundir en el patrimoni sard: l'enigma de les figures de bronze que representen **una societat guerrera consolidada** i diversa: guerrers d'infanteria, arquers o boxejadors; l'excel·lent **Necròpolis de Mont'e Prama** que constitueix un dels monuments més singulars de l'edat del ferro a Sardenya i la identitat de les estàtues que aplega, ja

que hi ha divergència d'opinions entre els estudiosos: són avantpassats, guerrers o herois divinitzats? A banda de la presència d'*il pugilatore*, a l'exposició es projecten la resta de gegants que s'han descobert.

La tecnologia és una gran aliada per reconstruir els vestigis de les civilitzacions passades i a "Sardenya: l'illa megalítica" s'inclou una **reconstrucció virtual en 3D del temple nuràgic de Santa Cristina**, la ciutadella nuràgica de Losa. L'audiovisual forma part del projecte de recerca "NUR_WAY. Recorreguts, interacció, imatges: un paradigma innovador per a la difusió dels jaciments nuràgics". Una iniciativa de la Universitat de Sassari, amb la professora Anna Depalmas (DUMAS) com a responsable científica i la participació d'un equip multidisciplinari. Està finançada per Sardegna Ricerche i promou accions sinèrgiques entre organismes de recerca i empreses del territori per fomentar la innovació mitjançant activitats de transferència tecnològica.

Per saber-ne i gaudir-ne més

El MAC editarà un magazine amb els textos de l'exposició. La publicació es podrà comprar a partir del 18 de maig a la botiga del Museu.

En el marc de l'exposició, el MAC ha organitzat visites guiades especials. També s'ha programat un club de lectura sobre literatura sarda, en col·laboració amb la Biblioteca Poble-sec - Francesc Boix, de dues sessions: la novella *Flor de Sardenya* de Grazia Deledda (18 de juny) i el llibre *Memòria del buit* de Marcelino Fois (16 de juliol). La primera trobada es farà a la biblioteca i la segona sessió al museu, i es complementarà amb una visita guiada a l'exposició.

Podeu consultar la programació completa al web www.mac.cat.

SARDENYA, L'ILLA MEGALÍTICA

Promogut per:

FONDAZIONE MONT'E PRAMA
Presidente e Direttore
Anthony Muroi

MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA
Direcció
Jusèp Boya Busquet

amb:

MUSEI NAZIONALI DI CAGLIARI
Direttore
Francesco Muscolino

DIREZIONE REGIONALE MUSEI NAZIONALI SARDEGNA
Direttrice
Valentina Uras

L'exposició al MAC

Coordinació d'exposicions
M. Carme Rovira Hortalà

Suport museogràfic
Sara Ladera
Oriol Granero
Isabel Moreno
Oriol López Bultó
Caterina Aguer
Laura Lara

Assessorament científic
F. Xavier López Cachero

Disseny museogràfic i imatge gràfica
Iglésies Associats

Producció museogràfica
SIC3000 S.L.
Plafó S.L.
La Solución S.L.
Veni vidi monti
Ferrán Casadó

Transport i instal·lació d'obra
Montenovi
SIT Spain

Assegurances
AGE Broker Bologna

Imatges i recreacions 3D
Nicola Castangia
Fundazione Mont'e Prama
Gabriele Pettinau
Gianni Alvito
DNA Cultura - Diego Loreggian

Produccions audiovisuals
Jordi Orobítg Produccions

Instal·lació i manteniment de produccions audiovisuals
Mayday

Correccions lingüístiques i traduccions
Teclat SLU
Diego Salvatore Corràine

Coordinació de comunicació
Joan Muñoz

Suport de comunicació
Marta Saez
Sandra Tello
Anna Codina - El Giroscopi

Activitats
Sònia López
Anthesis - Lavola

Suport administratiu
Sònia Martínez
Conrad Mateo
Clara Hornero

Atenció al públic
Laura Berastegui
Iván Díez
Celia García
Sebastià Martí
Xavier Pérez
Sofía Ramírez
Pere Rosaura
Carme Sáez
David Simó

Coordinació equip de muntatge i il·luminació
Oriol Font

Suport a muntatge i manteniment
José Alcañiz
Pablo Segura
Rubatec S.A.

Il·luminació
Juan de Dios Jarillo

Seguretat
Enerpro

Agraïments:
Isabel Rodà
Museo Arqueológico Nacional.
Madrid

Projecte "SARDEGNA ISOLA MEGALITICA"

FONDAZIONE MONT'E PRAMA

Area scientifica

Giorgio Murru
Nicoletta Camedda
Ilaria Orri
Viviana Pinna
Maria Mureddu

Ufficio tecnico

Alessandro Girei
Edoardo Piras
Francesco Sitzia
Simonetta Zurru

Ufficio amministrativo

Maria Sofia Pippia
Emanuela Erdas
Maria Pia Carta
Eleonora Pinna

Ufficio comunicazione

Marica Becciu
Sara Fadda
Matteo Pitzalis

Ufficio stampa

Chiara Sanna

Fotografie

Nicola Castangia

Supporto giuridico-legale e relazioni esterne

Gian Mario Spiga

Segreteria

Valeria Porcu

Collaborazione logistica

Cooperativa Penisola del Sinis, Cabras

COMISSARIATO SCIENTIFICO

Federica Doria
Stefano Giuliani
Elisabetta Grassi
Manuela Puddu
Maria Letizia Pulcini

MUSEI NAZIONALI DI CAGLIARI

Funzionaria archeologa, Responsabile Ufficio gestione delle collezioni e del patrimonio museale
Federica Doria

Funzionaria restauratrice conservatrice, Ufficio conservazione e restauro
Laura Franzese

Funzionaria archeologa, Responsabile Ufficio educazione e ricerca
Manuela Puddu

Funzionario archeologo, Ufficio gestione delle collezioni e del patrimonio museale
Davide Schirru

Funzionaria restauratrice conservatrice, Responsabile Ufficio conservazione e restauro

Gerlinde Jona Tautschnig

Si ringrazia il personale dei Musei nazionali di Cagliari per la collaborazione

DIREZIONE REGIONALE MUSEI NAZIONALI SARDEGNA

Funzionario archeologo, Direttore del Museo Archeologico Nazionale Antiquarium Turritano e Area Archeologica di Porto Torres
Stefano Giuliani

Funzionario archeologo, Direttore del Museo Archeologico Nazionale G. Asproni di Nuoro
Antonio Cosseddu

Funzionaria archeologa, Direttrice del Museo Nazionale Archeologico ed Etnografico G.A. Sanna di Sassari
Elisabetta Grassi

Funzionaria restauratrice conservatrice, Ufficio conservazione e restauro
Ludovica Onori

Ufficio mostre-concessioni
Silvia Caracciolo

Collaboratori restauratori
Ales S.p.A., Davide Tomassi e Franco Usai

Si ringrazia per la collaborazione il personale del Museo Antiquarium Turritano di Porto Torres, del Museo Asproni di Nuoro e del Museo Sanna di Sassari

VILLAGGIO GLOBALE INTERNATIONAL

Presidente
Franco Fiorenza

Amministratore Delegato
Nicoletta Buffon

Consigliere d'amministrazione
Barbara De Nardi

Con la collaborazione strategica di
Maurizio Cecconi

Ufficio mostre e Registrar
Michela Miracapillo

Progetti
Iana Sokolova

Segreteria e Amministrazione
Valentina Farolini

Ufficio Promozione e Servizi espositivi
Cinzia De Bei

Comunicazione e Media
Antonella Lacchin

On l'arqueologia explica, qüestiona,
sorpren i emociona

Exposició
SARDENYA. L'ILLA MEGALÍTICA

Sala de premsa
digital

Més informació

Joan Muñoz
joanmunoz@gencat.cat
Sandra Tello
sandrattello@gencat.cat

